

A föderalizmus kőkemény kérdése: mi legyen a gyémántokkal?

Az Európai Unió legújabb, Oroszország elleni szankciócsomagjának tervezetében sem szerepel az orosz gyémánt behozatalának tilalma. Már lassan fél éve, hogy a Transparency International nyílt levelében arra kérte az Európai Uniót, helyezze az orosz Alrosa gyémántbányászati vállalatcsoport termékeit is a szankciós listára.¹ A részben állami tulajdonú orosz cég a gyémántpiac vezető vállalata, és a forgalmazott gyémántok mintegy egyharmadát biztosítja.

Az EU valószínűleg megfontolta az intézkedést, ám úgy tűnik, hogy a remények ellenére mégsem vezették be az orosz gyémántok importjának tilalmát.² A belga miniszterelnök is „véres gyémántoknak” nevezte a drágaköveket, és az Egyesült Államok már több hónapja kivetette ezt a szankciót.³ Az EU februárra tervezi a tizedik uniós szankciós csomag bevezetését, mintegy megemlékezve Ukrajna megtámadásának egyéves évfordulójáról. Úgy tűnik, hogy a várakozások⁴ és az ágazati versenytársaktól érkező nyomás ellenére⁵ az orosz gyémántok most sem kerülnek a szankciós listára.⁶

A drágakövek importjára bevezetett tilalom a miniszterelnök szavai ellenére mégiscsak Belgiumban akad el, pontosabban Antwerpen környékén. A világon egyedülálló módon ebben a városban működik négy gyémántbörze: a Diamantclub van Antwerpen, a Beurs voor Diamanthehandel, a Vrije Diamanthehandel és az Antwerpsche Diamantkring. Viszonyításként, az Egyesült Államok ötven államában mindössze két hasonló gyémántbörze működik. Az antwerpeni börzék felét több mint 100 éve (1885-ben és 1904-ben) alapították, az utolsó két börze élete viszonylag új, hiszen azokat 1928-ban és 1929-ben jegyezték be. Egyes források szerint azonban a város már több mint 500 éve a gyémántkereskedelem központjának számít.⁷

¹ PEARSON 2022.

² RETTMAN 2022.

³ MOENS 2023.

⁴ VAN BREMPT – REYNAERT 2023.

⁵ DEMPSEY–WALLACE 2023.

⁶ BLANN 2023.

⁷ Antwerp World Diamond Centre 2018.

A város négy gyémántbörzége mintegy 1700 gyémánttal kereskedő cégnek ad teret. Ezen cégek révén a világon forgalmazott csiszolatlan gyémántok 85%-a Antwerpenben cserél gazdát, de a csiszolt gyémántok felét is itt adják-veszik.⁸ A vállalatoknak megközelítőleg 4500 gyémántkereskedőjük van, és közvetlenül több mint 10 ezer embert alkalmaznak. Ehhez még a biztonsági szolgálatok, testőrök, egyéb szolgáltató cégek által alkalmazott egyéneket is érdemes hozzászámolni, így Antwerpenben megközelítőleg 32 ezer személy megélhetését biztosítják drágakövek. A gyémántkereskedelem értéke 2021-ben elérte a 37,23 milliárd dollárt – ez az összeg magasabb, mint Észtország vagy Lettország éves nominális GDP-je volt abban az évben. Összegezve, a gyémántkereskedelem biztosítja Atwerpen és a régió jólétét, így számukra stratégiai kérdés az orosz gyémántokkal való kereskedelem.

Az orosz gyémántok a globális kereskedelem lényeges részét teszik ki, hiszen a világ legnagyobb gyémánttermelője Oroszország, amely 2021-ben 39,12 millió karátot dobott a piacra.⁹ Ehhez képest a második helyet elfoglaló Botswana ugyanabban az évben csak 22,88 millió karátot termelt. Becslések szerint a világon 1,8 milliárd karát gyémánt van, ezekből a legnagyobb gyémánttartalékok is Oroszországban vannak, mintegy 1,1 milliárd karátnyi. Mindezekből látható, hogy az orosz gyémántok kiesése súlyosan érintené a négy belga börzét.¹⁰

Amennyiben az orosz Alrosa cég ellen szankciót vetnének ki, az orosz gyémántok értékesítése megszűnne Antwerpenben, így a gyémántbörzék városa nagyon fontos jövedelemforrástól esne el. A gyémántok ellenben rendkívül gyorsan utat találnának a legnagyobb gyémántimportőr, India börzéire, a dél-ázsiai ország ugyanis a globális piac 26,3%-át importálja.¹¹ Fontos megjegyezni, hogy India eddig nem ítélte el Oroszország Ukrajna elleni háborús cselekedeteit, és rekordmennyiségű, az európai piacokról kitiltott nyersanyagot vásárolt fel. Vagyis valószínűsíthető, hogy India habozás nélkül vásárolná fel az orosz gyémántokat is, és ezáltal busás jövedelemre tenne szert. Eközben Antwerpen és Belgium elveszítené gyémántpiacából származó stabil jövedelemforrását. Vagyis az EU egy jól jövedelmező üzletet engedne át versenytársainak, miközben ő maga energiaválsággal, inflációval és demográfiai kihívásokkal küzd. Egyértelmű, hogy ez a szankció sokkal jobban fájna az EU-nak, mint Oroszországnak.

⁸ Antwerp World Diamond Centre [é. n.].

⁹ GARSIDE 2022a.

¹⁰ GARSIDE 2022b.

¹¹ GARSIDE 2022c.

De hogyan lehet, hogy ezek ellenére a belga miniszterelnök maga szorgalmazza a gyémántok behozatalára irányuló tilalmat? A válasz igen egyszerű, de a rendkívül bonyolult belga politikai döntéshozatali mechanizmusban kell keresni. Belgium föderális állam, ám a hatalom a szövetségi kormány és a régiók, valamint a nemzetiségek képviselői között van megosztva. Az országban összesen hét parlament van, amelyek közül bármelyik vétőzhat. A régiók nagyon széles körű autonómiával rendelkeznek, különösen a gazdasági kérdéseket illetően, és a nemzetközi együttműködések terén is döntési joguk van. A szövetségi kormány a régiók képviselteinek beleegyezése nélkül nem fogadhat el ilyen jellegű, a régiókat is érintő törvényeket. Márpedig úgy tűnik, Flandria nem szeretné elveszíteni hatalmas jövedelemforrását.

Antwerpen polgármestere, Bart Albert Liliane De Wever az Új Flamand Szövetség belga politikai párt elnöke. A párt konzervatív, jobboldali politikai elveket vall, és a belga szövetségi kormány felbontását szorgalmazza. A párt Flandria és Belgium egyik legnagyobb pártja. Nem meglepő módon a flamand régió miniszterelnöke, Jan Jambon is az Új Flamand Szövetség tagja. Vagyis nem várható, hogy Antwerpen polgármestere és a régió miniszterelnöke eleget tesznek honfitársaiknak¹² vagy a széles nemzetközi nyomásnak,¹³ és rábólintának a belga szövetségi kormány által is szorgalmazott szankciókra, amelyek miatt az Antwerpenben megforduló gyémántok jó része kikerülne a forgalomból. A gazdasági érdekeken kívül a párt feltehetően politikai okok miatt sem döntene másképpen. Leginkább azért nem, mert a függetlenedést támogató szavazói elvárásainak is eleget kell hogy tegyen, és egy ennyire jelentős kérdésben egyszerűen nem engedhet a szövetségi kormánynak.

Vagyis a belga miniszterelnök heves szavai leginkább hangzatos retorikai fordulatok, hiszen a helyi érdekek képviselőinek beleegyezése nélkül a szövetségi kormány nem hozhat ilyen döntéseket. Belgium politikai berendezkedése miatt 2016-ban hasonló helyzet alakult ki.¹⁴ Ekkor Vallónia régiója kifogásolta az EU és Kanada közötti szabadkereskedelmi megállapodást. A régió ellenkezése miatt Belgium eleinte nem tudta támogatni a közös uniós döntést, és így az EU nem tudott egységesen fellépni. A szabadkereskedelmi megállapodás megkötéséhez egyhangú döntésre lett volna szükség, amelyet Belgium nem támogathatott, így a kereskedelmi megállapodás aláírása egy rövid időre elakadt. Vallónia döntését heves nemzetközi ellenérzés követte, és egyes

¹² VAN BREMPT 2023.

¹³ DE FILIPPIS 2022.

¹⁴ BEESLEY 2016.

hírek szerint az uniós forrásoktól való elesés is felmerült.¹⁵ Vallónia kérésére módosítottak a szerződésen, így később Belgium is hozzájárult a támogató országokhoz, végül a szabadkereskedelmi egyezményt aláírhatták.

A belga belpolitikai helyzet előreláthatóan nem fog egyhamar változni. Jelenleg úgy tűnik, hogy most a flamand érdekek miatt nem tudja támogatni Belgium az orosz gyémántokra kivetett szankciót. Kérdéses, hogy most is fel fog-e merülni olyan, a szuverenitással kapcsolatos vita, mint amely a vallonok döntését követte.¹⁶ Talán mégis van némi összefüggés egy-egy régió autonómiájának mértéke és pénztárcája között?

2023. február 7.

Felhasznált irodalom

- Antwerp World Diamond Centre (2018): *Antwerp Achieves Revolution in Diamond Polishing*. Sajtóközlemény, 2018. június 18. Online: www.awdc.be/sites/awdc2016/files/press/Antwerp%20achieves%20revolution%20in%20diamond%20polishing%20process%20.pdf
- Antwerp World Diamond Centre [é. n.]: *History*. Online. www.awdc.be/en/history
- BEESELY, Arthur (2016): Belgium Sinks EU-Canada Trade Deal after Wallonia Veto. *Financial Times*, 2016. október 24. Online: www.ft.com/content/a614ae5c-99f4-11e6-b8c6-568a43813464
- BLANN, Susie (2023): European Union To Unveil 10th Package of Russian Sanctions to Mark Anniversary of Invasion of Ukraine. *PBS News Hour*, 2023. február 3. Online: www.pbs.org/news-hour/world/european-union-to-unveil-10th-package-of-russian-sanctions-to-mark-anniversary-of-invasion-of-ukraine
- CRESPI, Amandine (2016): CETA Has Laid Bare the Need to Reconfigure Sovereignty in the EU. *London School of Economics, Blog Team*, 2016. október 26. Online: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2016/10/26/ceta-sovereignty-democracy-wallonia-europe/>
- DE FILIPPIS, Alberto (2022): Zelenskyy Targets Russian Diamonds in Address to Belgian Parliament. *Euronews*, 2022. március 31. Online: www.euronews.com/my-europe/2022/03/31/zelenskyy-targets-russian-diamonds-in-address-to-belgian-parliament
- DEMPSEY, Harry – WALLACE, Abby (2023): Lucara Diamond Chief Backs Calls for EU to Revive Plans on Russian Gems Ban. *Financial Times*, 2023. január 13. Online: www.ft.com/content/8b8e289a-ffc7-44b3-b145-8cb24e3eef7e
- GARSDIE, Melissa (2022a): Production Volume of Diamonds Worldwide in 2021, by Country. *Statista*, 2022. július 20. Online: www.statista.com/statistics/449683/global-mined-diamond-production-by-country/
- GARSDIE, Melissa (2022b): Diamond Reserves Worldwide from 2010 to 2021. *Statista*, 2022. április 1. Online: www.statista.com/statistics/1076791/world-diamond-reserves/

¹⁵ GOTEV 2016.

¹⁶ CRESPI 2016.

- GARSDIE, Melissa (2022c): Import Value of Diamonds Worldwide in 2021 by Leading Country. *Statista*, 2022. december 8. Online: www.statista.com/statistics/972965/global-diamond-imports-by-country/
- GOTEV, Georgi (2016): CETA: „Controversy over EU Pressure on Wallonia”. *Euractiv*, 2016. október 31. Online: www.euractiv.com/section/trade-society/news/controversy-over-eu-pressure-on-wallonia-over-ceta/
- MOENS, Barbara (2023): Russian Diamonds Lose their Sparkle in Europe. *Politico*, 2023. január 27. Online: www.politico.eu/article/russia-diamond-europe-import-trade-sanctions-ukraine/
- PEARSON, Lucinda (2022): *Open Letter: Sanctioning Russian Diamond Imports*. Transparency International EU, 2022. július 5. Online: <https://transparency.eu/open-letter-sanctioning-russian-diamond-imports/>
- RETTMAN, Andrew (2022): Putin's Diamond Firm off the Hook in EU Sanctions. *EUobserver*, 2022. október 5. Online: <https://euobserver.com/world/156218>
- VAN BREMPT, Kathleen [@kvanbrempt] (2023): Russian Diamonds Require a Total Approach. *Twitter*, 2023. január 18. Online: <https://twitter.com/kvanbrempt/status/1615606487417602049>
- VAN BREMPT, Kathleen – REYNAERT, Vicky (2023): Time to Put Antwerp's Russian Diamonds on EU Sanctions List. *EUobserver.eu*, 2023. január 17. Online: <https://euobserver.com/opinion/156606>